

Ірина Бойко – викладач вищої категорії Харківський автомобільно-дорожній фаховий коледж, м. Харків, Україна.

Коло наукових інтересів: Студентоорієнтоване навчання, становлення конкурентоспроможного фахівця, здатного до виконання професійних завдань та обов'язків у галузі права, застосування інноваційних підходів задля критичного осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності.

✉ kharkovicloud@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0009-0004-2240-8338>

фаховий коледж, м. Харків, Україна.

Олеся Глемботська – викладач вищої категорії, викладач-методист, Харківський автомобільно-дорожній фаховий коледж, м. Харків, Україна.

Коло наукових інтересів: Студентоорієнтоване навчання, становлення конкурентоспроможного фахівця, здатного до виконання професійних завдань та обов'язків у галузі права, застосування інноваційних підходів задля критичного осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності.

✉ g lembotskaya.o@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0009-0005-1261-5832>

УДК 378.147

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2025-116-123>

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ РЕГІОНІВ БОЙОВИХ ДІЙ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Постійні соціально-економічні зміни в суспільстві та швидкі темпи розвитку технологій обумовлюють швидкі зміни на ринку праці, адже професійна компетентність майбутніх спеціалістів – запорука вдалого працевлаштування випускників закладів фахової передвищої освіти в органах державної влади, на підприємствах (установах, організаціях) різних форм власності та напрямків національного господарства, в тому числі й юриспруденції. Сучасний формат освітнього процесу в Україні хоч і сформований з урахуванням реалій сьогодення, пов'язаних з воєнним вторгненням росії в Україну, але, на нашу думку, не бере до уваги, наприклад, проблеми проходження практичного навчання студентами-правниками на територіях ведення бойових дій, що становить вагомий частку в системі дуальної форми організації навчання. Окрім того, нормативно-правові акти не надають однозначні рекомендації та прямо не вказують на шляхи вирішення освітянами таких проблем на місцях.

У цих умовах діяльність закладів освіти України, спрямована на формування професійних компетентностей студентів, виховання молоді з чіткою громадянською позицією, збереження позитивного емоційного клімату під час навчання, на жаль, зводиться майже нанівець, наслідком

чого стає нагальна потреба в переосмисленні підходів до організації навчання та прискоренні процесу адаптації державної системи освіти до реалій сьогодення.

Відомо, що правові виклики злочинності є віддзеркаленням тенденцій розвитку суспільства. Безумовно, держава створює умови для неперервної роботи правотворчих органів щодо вдосконалення законодавства, адаптації окремих нормативно-правових актів до реалій сьогодення, забезпечує ефективну роботу системи судових і правоохоронних органів, діяльність яких спрямована на попередження, розслідування, нейтралізацію правопорушень, надання злочинним діянням правової оцінки тощо, але для ефективної боротьби зі злочинністю необхідний штат професіоналів, саме тому працівники органів оперативно-розшукової діяльності та досудового слідства повинні на високому рівні володіти теоретичними знаннями та практичними навичками застосування норм кримінального та інших галузей права у сфері виявлення, розслідування та попередження злочинів.

Досвід педагогів ХАДФК із розробки сучасного методичного забезпечення дисциплін спеціальності 081 Право, активного залучення студентів до спільної роботи, що вимагає від здобувачів освіти більшої сконцентрованості та уваги до деталей і, як наслідок, підвищення якості його засвоєння, свідчить про динамічність та постійну модернізацію освітнього процесу. В умовах воєнного стану, під звуки сирен, а іноді й під час вибухів, робота викладачів коледжу спрямована на якісну організацію навчання з урахуванням освітніх втрат, викликаних, зокрема, веденням бойових дій безпосередньо на території Харківщини. Компенсаторним інструментарієм у таких умовах є: проведення занять за допомогою мультимедійних презентацій, демонстрація навчальних відеофільмів, «віртуальні подорожі» до органів правосуддя, що дає відчуття присутності на судових засіданнях у ролі учасника кримінального провадження, дистанційну участь у роботі органів досудового розслідування під час оперативно-розшукової діяльності, яка частково компенсує класичну модель проходження практики безпосередньо на робочих місцях, що позитивно сприймається студентами та значно впливає на якість засвоєння ними навчального матеріалу дисципліни, формує необхідні спеціальні та професійні компетентності.

Ключові слова: воєнний стан; дистанційна форма навчання; дуальна форма здобуття освіти; практична підготовка здобувачів фахової передвищої освіти; дуальна форма здобуття фахової передвищої освіти; психологічний супровід учасників освітнього процесу; студентоорієнтоване навчання.

Постановка проблеми. У зв'язку з уведенням особливого правового режиму в Україні та зміною форми роботи закладів, які надають освітні послуги, значно обмежується доступ студентів до «класичної» моделі спілкування з викладачами та взаємодії з ними і між собою, що, безперечно, позначається на їхній професійній мотивації та психічно-емоційному стані в цілому. За таких умов система освіти, як одна з провідних складових держави, що виконує важливу роль у підготовці кваліфікованих спеціалістів різних сфер національного господарства, у тому числі і юриспруденції, потерпає від змін, які негативно впливають на якість підготовки здобувачів освіти, а іноді перетворюють реалізацію права громадян на освіту фізично неможливою.

Освітній процес орієнтований на всебічний розвиток особистості та задоволення потреб суспільства та ринку праці конкурентоспроможними, компетентними та відповідальними фахівцями, що є наслідком багатьох факторів, серед яких «традиційні», а іноді «застарілі», форми і методи організації навчання, які не можуть бути реалізовані в умовах воєнного стану. Особливо це стосується проходження практики здобувачами освіти в закладах освіти, розташованих на територіях ведення бойових дій. Звідси проблеми імітації та фальсифікації практичної підготовки студентів, недостатній рівень готовності багатьох випускників закладів фахової передвищої освіти до самостійної професійної діяльності на відповідних, здобутій освіті, первинних посадах, що призводить до низького відсотку їх працевлаштування.

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми ми вбачаємо запровадження нового підходу до системи організації навчання в закладах фахової передвищої освіти, який забезпечить якісну під-

готовку висококваліфікованих спеціалістів майбутнього саме через практичну підготовку студентів-правників, а саме дуальної системи професійного навчання, яка надасть можливість випускникам конкурувати на ринку праці та значно прискорить досягнення ними кар'єрних успіхів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Досліджуючи проблеми та перспективи впровадження дуальної форми фахової передвищої освіти, ми звернулися передусім до праць українських і зарубіжних дослідників, предметом наукового пошуку яких були: філософія освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, Є. Ільїн та ін.); формування та використання трудового потенціалу (Л. Антошкіна, В. Близнюк, Б. Генкін, О. Грішнова, М. Долішній, І. Журавльова, М. Карлін, В. Любарець, Л. Михайлова, Г. Назарова, О. Олексюк, І. Репіна, М. Романюк, Н. Ушенко, О. Федонін та ін.); теоретичні, методологічні, методичні засади підготовки конкурентоздатних фахівців (І. Ансофф (I. Ansoff), Д. Богиня, А. Колот, Ф. Котлер (P. Kotler), Е. Лібанова, Н. Невмержицька, С. Ніколаєнко, М. Портер (M. Porter), Г. Романова, О. Скорякова, А. Сміт (A. Smith) та ін.); соціальні-психологічні відносини і відносини соціальних груп (В. Андреев, О. Журавльов, Н. Воляннюк, Л. Карамушка, В. Позняков та ін.) тощо. Водночас нами не виявлено праць, присвячених дослідженню проблем та перспектив впровадження дуальної форми фахової передвищої освіти саме в закладах освіти регіонів ведення бойових дій.

Цілями і завданнями дослідження є аналіз нормативно-правових актів України, їх положень щодо впровадження дуальної форми здобуття освіти та проходження практичного навчання студентами закладів фахової передвищої освіти.

Методи дослідження. При вивченні проблем та перспектив впровадження дуальної форми фахової передвищої освіти в закладах освіти регіонів ведення бойових дій були використані такі методи дослідження:

- *аналіз та синтез*, як протилежні способи мислинневого та практичного осягнення досліджуваних заходів з напрацювання моделей взаємовигідних відносин закладів фахової передвищої освіти та роботодавців, спрямованих на практичну підготовку здобувачів освіти до самостійної професійної діяльності та їх соціальну адаптацію у виробничих колективах;
- *історичний метод*, заснований на вивченні виникнення, формування та розвитку дуальної системи освіти як форми навчання, яка сягає середньовічної цехової діяльності ремісників, з'ясуванні особливостей трансформації такої системи навчання у сучасному освітньому середовищі;
- *індукції та дедукції* – комплексу взаємопов'язаних методів дослідження, що характеризують протилежні направленості процесів пізнання від конкретного до загального на прикладі аналізу окремих статей нормативно-правових актів, що регулюють процес організації та проходження практики здобувачами фахової передвищої освіти, до загальної характеристики законів, що регламентують перебіг практичного навчання в цілому (індукція); та від загальної характеристики ринку праці сьогодення до конкретної затребуваності на ньому саме молодших бакалаврів з права (дедукція).

Результати і обговорення. У питанні реформування принципів та методів реалізації навчання закладами фахової передвищої освіти, впровадженні інновацій в освітній процес велику роль мало б зіграти запровадження в Україні дуальної системи освіти, що значно би вплинуло на якість надання освітніх послуг та посилило практичну складову процесу навчання, адже положеннями «Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» 2018 року передбачається «реалізація комплексу заходів з напрацювання моделей взаємовигідних відносин закладів вищої, передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти та роботодавців, спрямованих на практичну підготовку здобувачів освіти до самостійної професійної діяльності та їх соціальну адаптацію у виробничих колективах...» (Кабінет Міністрів України, 2018).

Дуальна система освіти не є інновацією сучасності, це форма навчання, яка сягає корінням у середньовічну цехову діяльність ремісників. Майбутній ремісник прибував учнем у цех, його завданням було спостереження за роботою майстра та відтворення його дій. Після успішного

навчання учень ставав підмайстром, але для самостійної роботи або відкриття власної майстерні він мав скласти іспит на майстра, а це, своєю чергою, вимагало виучки і в інших майстрів. З другої половини XIX століття через недостатній розвиток індустріального виробництва підмайстри стали переходити на промислові підприємства, де вже складалася система фабрично-заводського навчання. На підприємствах почали відкриватися навчальні майстерні, у яких навчання технологій ремесла здійснювалося системно.

На сучасному етапі розвитку виробництва, як показує практика європейської системи освіти, саме дуальне навчання, запроваджене ще в далекому середньовіччі, залишається продуктом тісної взаємодії освітніх установ та роботодавців щодо успішної професійної та соціальної адаптації майбутнього фахівця. Адже студент уже на ранніх етапах навчання залучається до виробничого процесу як працівник підприємства, який, згідно з функціональними обов'язками, розпоряджається виділеними ресурсами, несе посадову відповідальність, опановує професійні вміння та навички, а у певних випадках й отримує заробітну плату.

На жаль, прірва між теорією та реальністю – нагальна проблема сучасної освіти України, подолати яку, на нашу думку, може перехід закладів фахової передвищої освіти, саме на дуальної формі організації навчання, що буде відповідати інтересам усіх зацікавлених сторін право-відносин у галузі надання освітніх послуг, а саме: підприємствам перехід надасть можливість підготувати «для себе» кадри, скоротити витрати, передбачені на пошук і підбір працівників, їх перенавчання та адаптацію; студенти ще на етапі навчання будуть адаптовані до реальних виробничих умов, що значно вплине на їх успішне працевлаштування за фахом після закінчення навчання; звісно, держава ефективно вирішить завдання підготовки кваліфікованих кадрів для всієї економіки країни.

Але, на наш погляд, незважаючи на прийняте в 2023 році МОН Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти (Кабінет Міністрів України, 2018), реалізація на практиці цього напрямку реформування системи освіти нині є неможливою у зв'язку з війною в Україні та веденням бойових дій на окремих її територіях.

Водночас дуальна форма здобуття освіти не повинна абсолютизуватись. Варто розуміти межі, в яких дуальна форма здобуття освіти є ефективною. Крім того, дуальна освіта спрямовується лише на адаптацію здобувача освіти до першого робочого місця, що відповідає певній професійній кваліфікації, визначеній його освітньою спеціальністю. Очевидним є те, що переважна більшість сучасних здобувачів освіти будуть багаторазово змінювати робочі місця, професії та види діяльності впродовж тривалого трудового життя. Завданням закладу освіти є створення умов для набуття здобувачем освіти компетентностей, які дозволять адаптуватись до різноманітних економіко-технологічних змін (Кабінет Міністрів України, 2018).

Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти вказує на проблему, яка потребує розв'язання, а саме недостатній рівень готовності багатьох випускників закладів вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти до самостійної професійної діяльності на перших робочих місцях, що відповідають здобутій освіті. Безумовно, практична підготовка студентів-правників є невід'ємною складовою процесу здобуття ними відповідного рівня засвоєння фахових компетентностей, формою переходу здобувача освіти від навчально-пізнавальної до самостійної професійної діяльності, пов'язаної з підготовкою, оформленням і складанням великої кількості юридичних документів, що вимагає відповідного рівня знань щодо способів викладу матеріалу в статтях нормативно-правових актів, володіння юридичною технікою, вміння систематизувати документи за характером інформаційних зв'язків, формою, змістом тощо. Зрозуміло, що створення чіткого механізму взаємодії у сфері державно-приватного партнерства позитивно впливатиме на якість підготовки студентів та прискорить процес адаптації випускників юридичних відділень закладів фахової передвищої освіти до самостійної професійної діяльності.

Згідно з ч.1 ст.3 Положення МОН України «Про практичну підготовку здобувачів фахової передвищої освіти» – «навчальна та виробнича практики проводяться в закладі фахової передвищої

освіти... на підприємствах, в установах та організаціях, включаючи державні органи та органи місцевого самоврядування...» (Наказ Міністерства освіти і науки України, 2023). Положення було затверджене в 2023 році, тобто в період активної фази війни, але, на наш погляд, не регулює питань, пов'язаних із організацією практичної підготовки студентів на прифронтових територіях та територіях ведення бойових дій, на яких заклади освіти продовжують свою роботу, але органи державної влади та місцевого самоврядування відповідно до ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» (Закон України, 2015) працюють в особливому режимі, а деякі підприємства та установи евакуйовані у відносно небезпечні регіони України, що значно скорочує перелік баз можливої практики.

Саме керівники від баз практик, згідно з ч.4 ст.4 Положення, «зобов'язані забезпечити створення належних умов для проходження практики, дотримання правил і норм охорони праці, безпеки життєдіяльності» (Наказ Міністерства освіти і науки України, 2023), що, звісно, не викликає бажання у адміністрації підприємств (установ, організацій) надавати робоче місце студенту, адже в умовах війни ймовірність створення «належних» умов та гарантування безпеки її проходження просто неможливе.

Ще однією з особливостей організації освітнього процесу в умовах війни є запровадження дистанційної форми взаємодії між його учасниками (Наказ Міністерства освіти і науки України, 2013), що значно ускладнює перебіг практичного навчання студентів, навіть при визначенні місця його проходження і узгодженні всіх деталей між керівником від бази практики та адміністрацією закладу фахової передвищої освіти. Так, за Положенням, керування практичною підготовкою, яке полягає в «навчально-методичному супроводі, керівництві та контролі за виконанням програми практики» (Наказ Міністерства освіти і науки України, 2023), забезпечується викладачами циклової комісії, визначеної керівником закладу освіти. Але зауважимо, що вказаний навчально-методичний супровід повинен здійснюватися з урахуванням реалій сьогодення, безумовно, це є додатковим навантаженням на викладача, робота якого повинна бути спрямована (окрім класичних методів та форм допомоги студентам) ще й на ознайомлення зі способами передачі та отримання навчального контенту, необхідного для якісної практичної підготовки, а організація викладачем доступу практикантів до інформації щодо поставлених перед ними цілей і завдань практичної підготовки, повинна враховувати технологічні можливості доступних їм гаджетів, затримку у часі, тощо.

Окрім навчально-методичного супроводу студентів під час проходження практичної підготовки, МОН України закликає педагогів працювати над «забезпеченням психологічної стійкості учасників освітнього процесу, які страждають від російської воєнної агресії» (Лист Міністерства освіти і науки України, 2022).

На жаль, через близьке територіальне розташування нашого регіону до країни-агресора, робота викладачів щодо забезпечення психологічної стійкості студентів часто ускладнюється численними моральними та соціальними чинниками, носіями яких нерідко виступають особи, які користуються беззаперечним авторитетом у окремих представників студентської спільноти. Такими «поважними особами» в очах молоді можуть бути члени їхніх сімей, що продовжують сповідувати «радянські цінності», діячі культури та мистецтва, представники медіа (журналісти, блогери), які відкрито висловлюють проросійську позицію, духовенство, промови яких базуються на постулюванні провідної ролі російської православної церкви та ідей «величі старшого брата» тощо. Усе це провокує відповідні варіанти правової поведінки, закладає основу світогляду молоді як основного споживача інформаційного продукту. Тому, на наш погляд, модернізація змісту освіти, окрім зміцнення практичної підготовки студентів, повинна бути спрямована на посилення виховної функції педагога, а виховний процес у закладах фахової передвищої освіти має залишатись вагомим інструментом психологічної допомоги студентам, дієвим механізмом, спрямованим на попередження злочинів, пов'язаних з проявами російського шовінізму, колаборантною діяльністю, сепаратизмом тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Ознайомившись із нормативно-правовими актами, що регулюють питання організації освітнього процесу в закладах фахової пе-

передвищої освіти, враховуючи реалії сьогодення та розуміючи необхідність реформування, спрямованого на модернізацію системи освіти в цілому, можна зробити висновки про необхідність посилення правотворчої діяльності з боку держави, роботи по вдосконаленню законодавства, яке би чітко регулювало «спірні» питання щодо організації роботи закладів освіти регіонів ведення бойових дій, оновило би підходи до навчання, у тому числі питання організації проходження студентами практичної підготовки в умовах війни. Адаптація впровадження дуального навчання в традиційну освіту є складним процесом підготовки переходу з традиційної форми навчання до системи, що є інноваційною для нашого суспільства. Такий перехід буде залежати від швидкості перебудови свідомості соціуму, його готовності до прийняття нових правил, встановлених потребою та попитом сучасного суспільства, від мотивації самого випускника щодо об'єднання його інтересів з інтересами бізнесу та держави, тобто розуміння доречності запровадження змін, які спрямовані на абсолютно новий рівень тристороннього партнерства. Також, на нашу думку, перехід на систему дуального навчання дозволить значно зміцнити практичну складову освітнього процесу, зберігаючи при цьому рівень теоретичної підготовки, допоможе вирішити завдання підготовки фахівців, які повністю готові до юридичної діяльності, зміцнить професійну мобільність та конкурентоспроможність випускників на ринку праці, зміцнить взаємозв'язок освітніх установ загальної та фахової освіти. Окрім удосконалення правової бази, на наш погляд, необхідно посилити аспекти виховання молоді, подбати про підтримку їх психологічної стійкості, адже метою закладів освіти є не лише підготовка висококваліфікованих фахівців, а й розвиток духовності студентів, усвідомлення ними своєї ролі в розбудові демократичного, правового суспільства, спонукання їх не лише до навчально-наукової, а й громадської активності, виховання справжніх патріотів України!

Використані джерела

- Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 р. №2145-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Закон України «Про правовий режим воєнного стану». (2015). *Відомості Верховної Ради*, 28. Ст. 250. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/389-19>
- Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 06 червня 2019 р. №2745-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>
- Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. (2018). Схвалено розпорядженням КМУ від 19 вересня 2018 р. №660-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#Text>
- Лист Міністерства освіти і науки України «Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні» від 29 березня 2022 р. №1/3737-2. <https://mon.gov.ua/npa/pro-zabezpechennya-psihologichnogo-suprovodu-uchasnykiv-osvitnogo-procesu-v-umovah-voyennogo-stanu-v-ukrayini>
- Наказ Міністерства освіти і науки України «Положення про дистанційне навчання» від 25 квітня 2013 р. №466. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>
- Наказ Міністерства освіти і науки України «Положення про практичну підготовку здобувачів фахової передвищої освіти» від 02 травня 2023 р. №510. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1055-23#Text>
- Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти» від 13 квітня 2023 р. №426. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0929-23#Text>

References

- Kontsepsiia pidhotovky fakhivtsiv za dualnoiu formoiu zdobuttia osvity. (2018). Shkhaleno rozporiadzhenniam KMU vid 19 veresnia 2018 r. №660-r. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#Text> (in Ukrainian).
- Lyst Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro zabezpechennia psykhologichnogo suprovodu uchashnykiv osvitnogo protsesu v umovakh voiennoho stanu v Ukraini» vid 29 bereznia 2022 r. №1/3737-2. <https://mon.gov.ua/npa/pro-zabezpechennya-psihologichnogo-suprovodu-uchasnykiv-osvitnogo-procesu-v-umovah-voyennogo-stanu-v-ukrayini> (in Ukrainian).

Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Polozhennia pro dystantsiine navchannia» vid 25 kvitnia 2013 r. №466. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (in Ukrainian).

Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Polozhennia pro praktychnu pidhotovku zdobuvachiv fakhovoi peredvyshchoi osvity» vid 02 travnia 2023 r. №510. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1055-23#Text> (in Ukrainian).

Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dualnu formu zdobuttia fakhovoi peredvyshchoi ta vyshchoi osvity» vid 13 kvitnia 2023 r. №426. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0929-23#Text> (in Ukrainian).

Zakon Ukrainy «Pro fakhovu peredvyshchu osvitu» vid 06 chervnia 2019 r. №2745-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19> (in Ukrainian).

Zakon Ukrainy «Pro osvitu» vid 05 veresnia 2017 r. №2145-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (in Ukrainian).

Zakon Ukrainy «Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu». (2015). Vidomosti Verkhovnoi Rady, 28. St. 250. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/389-19> (in Ukrainian).

Iryna Boiko, Senior Lecturer, Kharkiv Automotive and Road Vocational College.

Research interests: Student-centered learning, development of a competitive specialist capable of performing professional tasks and responsibilities in the field of law, solving typical tasks and practical problems in the legal field, application of innovative approaches for critical understanding of basic theories, principles, methods, and concepts in education and professional activities, problem-based learning, interactive, project-based, collective and integrative, contextual teaching methods in the field of law.

Olesia Hlembotska, Senior Lecturer, Lecturer-Methodologist, Kharkiv Automotive and Road Vocational College.

Research interests: Student-centered learning, development of a competitive specialist capable of performing professional tasks and responsibilities in the field of law, solving typical tasks and practical problems in the legal field, application of innovative approaches for critical understanding of basic theories, principles, methods, and concepts in education and professional activities, problem-based learning, interactive, project-based, collective and integrative, contextual teaching methods in the field of law.

PROBLEMS AND PROSPECTS FOR IMPLEMENTING THE DUAL FORM OF VOCATIONAL PRE-TERTIARY EDUCATION IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF COMBAT ZONES REGIONS.

Abstract. Constant socio-economic changes in society and the rapid pace of technological development drive reactive changes in the labor market. The professional competence of future specialists is a key to the successful employment of graduates from vocational pre-tertiary education institutions in public authorities, enterprises (institutions, organizations) of various forms of ownership and sectors of the national economy, including the legal field. Although the modern format of the educational process in Ukraine is shaped by the current realities associated with Russia's military invasion of Ukraine, in our view, it does not sufficiently address issues such as the practical training of law students in combat zones, which is a significant component of the dual system of education. Moreover, legal acts do not provide clear recommendations or direct solutions for educators on how to address these issues locally.

Under such conditions, the efforts of educational institutions in Ukraine, aimed at developing professional competencies in students, fostering youth with a strong civic position, and maintaining a positive emotional climate during learning, unfortunately, are almost diminished. As a result, there is an urgent need to rethink approaches to organizing education and accelerate the adaptation of the national education system to present-day realities.

It is known that the legal challenges of crime are a reflection of the trends in the development of society. Undoubtedly, the state creates conditions for the continuous work of law-making bodies to improve legislation, activities to adapt some normative legal acts to the realities of today, ensures the effective work of the system of judicial and law enforcement agencies, whose activities are aimed at prevention, investigation, neutralization of offenses, providing legal assessment of criminal acts, etc.

But for the effective fight against crime, a staff of professionals is needed. Therefore, employees of the bodies of operative and investigative activities and pre-trial investigation must have theoretical knowledge and practical skills in applying the norms of criminal and other branches of law in the field of detection, investigation and prevention of crimes at a high level.

The experience of the teachers of the KADFC in the development of modern methodological support for disciplines of the specialty 081 "Law", the active involvement of students in joint work, which requires from them greater concentration and attention to details and, as a result, improving the quality of its assimilation, testifies to the dynamism and constant modernization of the educational process. Under martial law, amidst the sound of sirens, and sometimes explosions, the work of college teachers is aimed at high-quality organization of education, taking into account the educational losses caused, in particular, by the conduct of hostilities directly on the territory of Kharkiv region. Compensatory tools in such conditions are: conducting classes with the help of multimedia presentations, showing educational videos, "virtual trips" to the justice authorities, which gives a feeling of being present at court hearings as a participant in criminal proceedings, remote participation in the work of pre-trial investigation bodies during the implementation of their operational and investigative activities, which partially compensates for the classic model of internship directly at workplaces, which is positively perceived by students and significantly affects the quality of their assimilation of the educational material of the discipline, forms the necessary special and professional competencies.

Keywords: martial law; distance learning; dual education; practical training for vocational pre-tertiary education students; dual vocational pre-tertiary education; psychological support for educational process participants; student-centered learning.